

Teisiniai patarimai su priklausomybės problema susiduriančioms pažeidžiamosioms grupėms

Dažniausiai užduodami klausimai

Kokias teises turi skolininkas, susidūręs su antstolių veikla?

Ar galima turimą skolą pakeisti viešaisiais darbais?

Kuo rizikuoja ir ką praranda dirbantys nelegaliai?

Kokia yra vaistinių opioidinių preparatų vartojimo tvarka?

Ką reiškia tėvų valdžios apribojimas?

Nuo kada pradedamas skaičiuoti administracinio sulaikymo laikas?

Vilnius, 2014

TURINYS

Antstolių vykdomi išieškojimai / Antstolių veikla.....	5
Administraciniai teisės pažeidimai.....	14
Darbo teisė.....	17
Globos ir rūpybos teisinis reglamentavimas.....	20
Tėvų valdžios apribojimas.....	26
Farmakoterapija vaistiniais opioidiniais preparatais....	29
Teisinė pagalba.....	38

IŽANGA

Nevyriausybinių organizacijų ir ekspertų koalicija „Galiu gyventi“ parengė teisinių klausimų ir atsakymų leidinį, skirtą asmenims, sergantiems priklausomybių ligomis, bei kitiems asmenims, esantiems ŽIV rizikos grupėje. Leidinyje pateikiama aktuali teisinė informacija, kuri padės geriau suprasti ir įgyvendinti savo teises ir pareigas. Taip pat pateikiami aktualūs klausimai ir atsakymai apie priklausomybės gydymą vaistiniaisiais opioidiniais preparatais. Ši informacija taip pat naudinga su pažeidžiamosiomis grupėmis dirbantiems specialistams.

Atsakymai į klausimus parengti vadovaujantis teisiniu reglamentavimu, galiojusiui iki 2014 m. kovo 31 d.

ANTSTOLIŲ VYKDOMI IŠIEŠKOJIMAI / ANTSTOLIŲ VEIKLA

1. Kaip sužinoti, kiek vykdomųjų bylų asmuo turi ir pas kuriuos antstolius jos yra?

- Raštu kreiptis į Teisingumo ministeriją (atvykus parašyti prašymą arba siųsti paštu). Išduodamos pažymos kaina – 30 Lt. Gedimino pr. 30, LT-01104 Vilnius
- Raštu kreiptis į Lietuvos antstolių rūmus. Išduodamos pažymos kaina – 30 Lt. Konstitucijos pr. 15/5, LT-09319 Vilnius

Patarimas: galima nueiti pas bet kurį antstolį ir pasidomėti apie visas esamas vykdomąsias bylas. Antstoliai neprivalo pateikti viso išrašo, tačiau dažniausiai geranoriškai pateikia. Kaina – suteikia informaciją nemokamai, nebent gali tekti mokėti už spausdinimą.

Informacija apie antstolius pateikiama www.antstoliurumai.lt. Pateikiami antstolių sąrašai pagal veiklos teritorijas; pagal antstolių kontorą; pagal antstolius.

2. Kokias teises turi skolininkas, susidūręs su antstolių veikla?

Skolininkas turi teisę:

- 1) dalyvauti pats ar per savo atstovus atliekant išieškojimo vykdymo veiksmus;
- 2) susipažinti su visa vykdomosios bylos medžiaga, išskyrus dokumentus, supažindinimas su kuriais galėtų sutrukdyti vykdyti išieškojimą;
- 3) gauti pažymą apie vykdymo eigą;
- 4) ginčyti turto priklausomybę ir jo įkainojimą;
- 5) apskųsti antstolio veiksmus;
- 6) reikšti prašymus, nušalinimus (tam tikrais atvejais antstolis privalo nusišalinti ar būti nušalintas nuo vykdomosios bylos, pvz.: jeigu antstolis yra su šalimis ar kitais dalyvaujančiais byloje asmenimis susijęs giminystės ar svainystės ryšiais);
- 7) sudaryti taikos sutartis.

Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 643 straipsnis

3. Iš kokio turto antstolis gali vykdyti skolos išieškojimą?

Kai asmens skola perduodama antstoliui, antstolis vykdydamas priverstinį skolos išieškojimą areštuoja asmens banko sąskaitas ir pradeda vykdyti skolos

išieškojimą, išskaičiuodamas atitinkamas sumas iš asmens gaunamų pajamų, nuo kurių leistinas išieškojimo vykdymas, t.y.:

- iš darbo užmokesčio;
- iš pensijos (senatvės, invalidumo, našlių, našlaičių, netekto darbingumo ir kt.);
- iš nedarbingumo pensijos;
- iš stipendijos;
- iš skolininkui priklausančio būsto, kuriame jis gyvena, galima tik tuo atveju, jeigu išieškoma suma viršija septynis tūkstančius litų;
- iš turto, kuris įkeistas ar yra hipotekoje, jei to reikalauja hipotekos kreditorius ar įkeisto turto turėtojas;
- iš skolininkui priklausančio nekilnojamojo turto;
- iš skolininkui priklausančių pinigų, turtinių teisių, vertybinių popierių;
- iš skolininkui priklausančio kilnojamojo turto.

4. Kaip elgtis gavus raštišką antstolio raginimą įvykdyti sprendimą?

Esant galimybei, patartina skolą sumokėti raginime nurodytu terminu (per 10 dienų skaičiuojant nuo raginimo įteikimo dienos). Jei skolininkas neįvykdo

raginimo sumokėti skolą per nustatytą terminą, skolos suma pradeda didėti, t.y., pradedamas mokėti atlyginimas antstoliui bei didesnės vykdymo išlaidos. Raginimas įvykdyti sprendimą dėl vienos skolos siunčiamas tik vieną kartą.

5. Iš kokio turto antstolis negali išieškoti skolos?

- iš bedarbio pašalpos;
- iš laikinojo nedarbingumo pašalpos;
- iš motinystės/tėvystės pašalpos;
- iš socialinės pašalpos;
- iš laidojimo pašalpos;
- iš kitų tikslinių socialinių išmokų;
- išieškojimas negali būti nukreipiamas į buitines, ūkio, darbo, mokymosi reikmenis ir kitą turą, kuris būtinas skolininko ar jo šeimos pragyvenimui, darbui pagal jo profesiją ar mokymuisi (šio turto sąrašas nustatytas Sprendimų vykdymo instrukcijoje);
- išieškojimas negali būti nukreipiamas į pinigų sumą, neviršijančią Vyriausybės nustatytos vienos minimalios mėnesinės algos (MMA);
- išieškojimas negali būti nukreipiamas į visus būtinius vaikų ir neįgaliųjų reikmenis.

Išimtis: skolos išieškojimas iš laikinojo nedarbingumo ar bedarbio pašalpos galimas tik pagal teismo sprendimą dėl išlaikymo išieškojimo (alimentai) ir pagal teismo sprendimą dėl žalos, padarytos suluošinimu ar kitaip sužalojus sveikatą, taip pat atėmus maitintojo gyvybę, atlyginimo.

Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 738 straipsnis

6. Ką daryti, jei antstolis areštavo banko sąskaitą?

- Jei į areštuotą banko sąskaitą skolininkas gauna darbo užmokestį, tuomet jis turi pristatyti iš darbovietės pažymą, kurioje būtų nurodyta, į kurią sąskaitą (reikalingas banko sąskaitos numeris) darbuotojas gauna darbo užmokestį. Pristačius tokią pažymą antstoliui, areštas bus panaikintas. Jei skolininkas turi daugiau areštuotų banko sąskaitų, areštas naikinamas tik nuo tos sąskaitos, į kurią pervedamas darbo užmokestis.
- Jei į areštuotą banko sąskaitą skolininkas gauna bet kurios rūšies pašalpą, tuomet jis turi pristatyti pažymą iš tos institucijos, iš kurios gauna pašalpą. Pažymoje turi būti nurodytas banko sąskaitos numeris. Pristačius tokią pažymą antstoliui, areštas bus panaikintas. Jei buvo nuskaičiuoti pašalpos pinigai, antstolis juos turi grąžinti atgal.

ARBA abiem atvejais:

Pristatyti išrašą iš banko, kuriame būtų matomas sąskaitos numeris bei gautų lėšų šaltinis (darbo užmokestis ar pašalpa).

Antstolis, areštavęs skolininko banko sąskaitą (-as), apie tai raštu praneša skolininkui.

Banko sąskaitoje esančios lėšos	Arešto panaikinimui reikalingi dokumentai	
Darbo užmokestis	Pažyma iš darbovietės, kurioje būtų nurodoma, į kurią sąskaitą darbuotojui yra pervedamas darbo užmokestis (būtinai reikalingas sąskaitos nr.). Pažyma išduodama nemokamai.	ARBA išrašas iš banko, kuriame būtų matomas gautų lėšų šaltinis bei banko sąskaitos nr. Išrašas yra mokamas (pagal banko nustatytus įkainius).
Bet kurios rūšies pašalpa	Pažyma iš pašalpą teikiančios institucijos, kurioje būtų nurodoma, į kurią sąskaitą asmeniui yra pervedama pašalpa (būtinai reikalingas sąskaitos nr.). Pažyma išduodama nemokamai.	

Per 15 dienų nuo antstolio patvarkymo areštuoti lėšas išsiuntimo skolininkui dienos, skolininkas turi teisę pateikti antstoliui dokumentus, įrodančius, kad areštuotos lėšos, į kurias negali būti nukreiptas išieškojimas. Tokios lėšos ne vėliau kaip per 3 darbo dienas grąžinamos skolininkui (Sprendimų vykdymo instrukcijos 89 p.). Laiku nepateikus minėtų pažymų, lėšos nebus grąžinamos.

7. Kokią pinigų sumą antstolis gali išieškoti iš darbo užmokesčio?

Antstolis siunčia skolininko darbdaviui patvarkymą vykdyti vykdomąjį dokumentą dėl skolos išieškojimo.

Jei asmuo gauna minimalų darbo užmokestį, tuomet išieškotinos sumos dydis priklauso nuo esamų vykdomųjų bylų skaičiaus:

- 1 byla – 20 proc. nuo minimalaus atlyginimo (pvz., minimalus atlyginimas „į rankas“ – 824,50 Lt, antstolis išskaičiuos – 164,90 Lt);
- 2 bylos – 40 proc. nuo minimalaus atlyginimo (pvz., minimalus atlyginimas „į rankas“ – 824,50 Lt, antstolis išskaičiuos – 329,80 Lt);
- 3 bylos ir daugiau – 50 proc. nuo minimalaus atlyginimo (pvz., minimalus atlyginimas „į rankas“ – 824,50 Lt, antstolis išskaičiuos – 412,25 Lt);

Jei asmuo gauna didesnę nei minimalų atlyginimą, iš sumos, sudarančios minimalų atlyginimą, išskaičiuojama taip, kaip nurodyta anksčiau, o iš tos sumos, kuri viršija minimalų atlyginimą, antstolis išskaičiuoja 70 proc. Pvz.:

- jei asmuo turi 1 bylą (pvz., atlyginimas „ant popieriaus“ – 1500 Lt, „į rankas“ – 1189,50 Lt, antstolis išskaičiuos 164,90 Lt + 365 Lt, iš viso 529,90 Lt);
- jei asmuo turi 2 bylas (pvz., atlyginimas „ant popieriaus“ – 1500 Lt, „į rankas“ – 1189,50 Lt, antstolis išskaičiuos 329,80 Lt + 365 Lt, iš viso 694,80 Lt);
- jei asmuo turi 3 ir daugiau bylų (pvz., atlyginimas „ant popieriaus“ – 1500 Lt, „į rankas“ – 1189,50 Lt, antstolis išskaičiuos 412,25 Lt + 365 Lt, iš viso 777,25 Lt).

8. Ar galima turimą skolą pakeisti viešaisiais darbais?

Galima. Jeigu nėra turto, į kurį gali būti nukreiptas baudos išieškojimas, rajono (miesto) apylinkės teismo (teisėjo) nutarimu arba kito organo (pareigūno), priėmusio nutarimą skirti baudą, nutarimu ir pažeidėjo sutikimu bauda gali būti pakeista nemokamais ne ilgesnės kaip 400 valandų trukmės viešaisiais darbais, skaičiuojant vieną nemokamų viešųjų darbų valandą už 20 litų baudos. Nemokami viešieji darbai skiriami tik darbingiems asmenims (60-100 proc. darbingumas).

Lietuvos Respublikos administracinių teisės
pažeidimų kodekso 314 straipsnis

Skola gali būti pakeičiama viešaisiais darbais tik tais atvejais, jeigu bauda yra paskirta baudžiamojo arba administracinio proceso tvarka. Be to, turi būti laikomasi kitų žemiau nurodytų sąlygų.

Atkreipkite dėmesį!

Bauda gali būti pakeista į viešuosius darbus tuomet, kai:

- paskirta baudžiamojo arba administracinio proceso tvarka;
- nėra turto, į kurį būtų galima nukreipti išieškojimą;
- skolininkas pateikia prašymą antstoliui dėl baudos pakeitimo viešaisiais darbais;
- viešieji darbai neturi viršyti 400 valandų trukmės;
- viena viešųjų darbų valanda prilygsta 20 Lt baudos.

ADMINISTRACINIAI TEISĖS PAŽEIDIMAI

9. Per kiek dienų reikia sumokėti baudą už administracinį teisės pažeidimą?

Patrauktas administracinėn atsakomybėn asmuo, baudą turi sumokėti ne vėliau kaip per keturiasdešimt dienų nuo nutarimo skirti baudą įteikimo jam dienos.

Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 313 straipsnis

10. Kas nutinka nesumokėjus administracine tvarka paskirtos baudos?

Per keturiasdešimt dienų nuo to, kai nutarimas skirti baudą įteikiamas asmeniui, nesumokėjus administracine tvarka paskirtos baudos, išieškojimas perduodamas antstoliui. Antstoliui neradus turto, iš kurio galimas išieškojimas, antstolis gali kreiptis į teismą dėl administracinės baudos pakeitimo ne ilgesnės kaip 400 valandų trukmės viešaisiais darbais. Įstatymais nėra numatyta, kad (ir per kiek laiko) antstolis privalo kreiptis į teismą. Todėl asmuo savo iniciatyva gali rašyti antstoliui prašymą, kad bauda būtų pakeista į viešuosius darbus. Antstolis apsvarsto skolininko prašymą ir gali nuspręsti kreiptis į teismą. Šiuo atveju tik teismas turi teisę baudą pakeisti į viešuosius darbus.

Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 314 straipsnis

11. Ar galima skirti nuobaudą už narkotinių medžiagų vartojimą?

Administracinių teisės pažeidimų kodeksas numato administracinę atsakomybę iki 500 Lt už narkotinių ar psichotropinių medžiagų vartojimą be gydytojo paskyrimo.

Pastaba: Asmuo, savanoriškai atidavęs nedideliu kiekiu turėtą narkotinę ar psichotropinę medžiagą, kurią jis įgijo arba laikė be tikslo parduoti, taip pat savanoriškai kreipęsis į medicinos įstaigą dėl medicinos pagalbos suteikimo dėl narkotinių ar psichotropinių medžiagų vartojimo be gydytojo paskyrimo, atleidžiamas nuo administracinės atsakomybės už šiame straipsnyje numatytus veiksmus.

Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 44 straipsnis

12. Kokiam laikui pareigūnai turi teisę sulaikyti už administracinius teisės pažeidimus?

Administracinėn atsakomybėn traukiamo asmens administracinis sulaikymas gali trukti ne ilgiau kaip 5 valandas.

Asmenys, traukiami administracinėn atsakomybėn už smulkųjį svetimo turto pagrobimą, nedidelį chuliganizmą arba susirinkimų ir kitų masinių renginių tvarkos pažeidimą, gali būti sulaikyti, kol apylinkės teismo

teisėjas ar policijos komisaras įstatymų numatytais terminais išnagrinės bylą, bet ne ilgiau kaip 48 valandas.

Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 267 straipsnis

13. Nuo kada pradedamas skaičiuoti administracinio sulaikymo laikas?

Administracinio sulaikymo laikas skaičiuojamas nuo administracinėn atsakomybėn traukiamo asmens pristatymo protokolui surašyti momento, o girtas asmens¹ – nuo jo išblaivėjimo laiko.

Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 267 straipsnis

14. Ar galima pranešti artimiems giminaičiams apie sulaikymą administracine tvarka?

Sulaikyto administracinėn atsakomybėn traukiamo asmens prašymu pranešama, kur jis yra, jo giminaičiams, darbovietės arba mokyklos administracijai. Apie nepilnamečio sulaikymą būtina pranešti jo tėvams arba globėjams (rūpintojams).

Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 265 straipsnis

---

¹Įstatyme kalbama tik apie girtumą, nėra išskirtas apsvaigimas nuo narkotinių ar toksinių medžiagų.

DARBO TEISĖ

15. Ar galima į darbovietę atvykti neblaiviam ar apsvaigusiam nuo psichiką veikiančių medžiagų?

Ne. Jūs privalote laikytis darbovietėje nustatytos tvarkos. Tačiau, jei Jūs atėjote į darbą būdamas neblaivus ar alkoholį vartojote darbo vietoje, kurioje privalote atlikti darbinės pareigas, ar darbo metu (kai privalote atlikti darbinės pareigas), darbdavį atstovaujantis ar jo įgaliotas asmuo privalo Jus (darbuotoją) nušalinti nuo darbo ir tą dieną (pamainą) nemokėti Jums darbo užmokesčio. Nušalinimo terminui pasibaigus, Jūs turite būti nedelsiant grąžintas į ankstesnįjį darbą, jei dėl nušalinimo neatsirado pagrindas nutraukti darbo sutarties.

16. Ar darbdavys, gavęs patvarkymą iš antstolio dėl skolos išieškojimo iš darbo užmokesčio, sužino, už ką asmuo yra skolingas?

Ne. Antstolio surašytame patvarkyme dėl skolos išieškojimo nurodomas tik išieškotojas (fizinis arba juridinis asmuo), vykdomojo dokumento pavadinimas ir išieškotina skolos suma.

17. Ar darbdavys privalo žinoti, jog asmuo gydos metadonu ar kitu vaistiniu opioidiniu preparatu?

Neprivalo. Lietuvos įstatymai griežtai įpareigoja Sveikatos priežiūros įstaigas, teikiančias medicinos paslaugas, išlaikyti konfidencialumą. Informacija apie Jūsų sveikatos būklę ir gydymą be Jūsų sutikimo negali niekam būti teikiama. Taigi, kitos sveikatos priežiūros (išskyrus įstatymuose numatytus atvejus), teisėsaugos įstaigos ar darbdavys nesužinos apie Jūsų gydymąsi, kol Jūs pats jiems apie tai nepranešite.

18. Asmuo buvo vienas iš pretendentų į siūlomą darbo vietą, tačiau jo nepasirinko vien dėl to, jog jis gydos metadonu. Ar darbdavys pasielgė teisėtai?

Darbdavys pasielgė neteisėtai. Negalima asmens diskriminuoti dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų. Priklusomybės liga bei gydymasis neturi būti kliūtis įsidarbinant, jei asmuo geba atsakingai dirbti tą darbą bei konstruktyviai spręsti problemas.

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsnis

19. Kuo rizikuoja ir ką praranda dirbantys nelegaliai?

Dirbdamas nelegaliai asmuo praranda teises į socialines garantijas, t.y., jis nėra socialiai draustas. Asmuo rizikuoja, nes, pavyzdžiui, nutikus nelaimingam atsitikimui darbe, susižeidus, toks darbuotojas negali tikėtis jokių kompensacijų iš darbdavio ar nedarbingumo išmokos, jei susirgtų.

20. Ar darbdavys gali atleisti iš darbo dėl to, kad darbovietė gavo patvarkymus iš antstolių dėl skolos išieškojimo iš darbo užmokesčio?

Ne. Ši priežastis negali būti nei atleidimo iš darbo priežastimi, nei kitokios nuobaudos (pastaba, papeikimas) skyrimo priežastimi.

GLOBOS IR RŪPYBOS TEISINIS REGLAMENTAVIMAS

21. Kas yra globa?

Globa yra nustatoma siekiant įgyvendinti, apsaugoti ir apginti neveiksnaus fizinio asmens teises ir interesus. Neveiksnūs asmenys yra nepilnamečiai iki 14 metų – už jų veiksmus visiškai atsako tėvai arba globėjai. Fizinis asmuo, kuris dėl psichinės ligos arba silpnaprotystės negali suprasti savo veiksmų reikšmės ar jų valdyti, gali būti teismo tvarka pripažintas neveiksniu. Neveiksniam asmeniui yra nustatoma globa.

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.238 ir 2.10 straipsniai

22. Kas yra rūpyba?

Rūpyba yra nustatoma siekiant apsaugoti ir apginti ribotai veiksniaus fizinio asmens teises ir interesus. Ribotai veiksnūs yra nepilnamečiai nuo 14 iki 18 metų, taip pat fiziniai asmenys, kurie teismo sprendimu yra pripažinti ribotai veiksniais. Rūpyba nustatoma vaikams, sulaukusiems 14 metų.

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.239 ir 3.251 straipsniai

23. Kas negali būti vaiko globėju (rūpintoju)?

Vaiko globėju (rūpintoju) negali būti skiriamas asmuo:

- neturintis dvidešimt vienerių metų, išskyrus atvejus, kai globoti pageidauja artimasis giminaitis;
- pripažintas neveiksniu arba ribotai veiksniu;
- nuo kurio buvo atskirtas vaikas;
- buvęs įtėviu (įmote), jeigu jo tėvų valdžia buvo apribota dėl to, kad įtėvis (įmotė) netinkamai atliko savo pareigas arba jis buvo atskirtas nuo vaiko;
- jeigu anksčiau jo, kaip vaiko globėjo (rūpintojo), įgaliojimai buvo nutraukti;
- teistas už tyčinius nusikaltimus;
- sulaukęs šešiasdešimt penkerių metų arba vyresnis, išskyrus artimąjį giminaitį, jei jis nori laikinai globoti jaunesnį kaip dešimties metų vaiką;
- sergantis chronišku alkoholizmu, narkomanija, psichinėmis ar kitomis ligomis, kurių sąrašą tvirtina Vyriausybės įgaliota institucija.

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.269 straipsnis

24. Kada galima prašyti nustatyti vaiko laikinąją globą arba rūpybą?

Vaiko laikinoji globa (rūpyba) nustatoma, kai yra bent vienas iš šių pagrindų:

- tėvai arba turimas vienintelis iš tėvų yra dingę ir jų ieškoma (kol teismas tėvus pripažins nežinia kur esančiais arba paskelbs mirusiais);
- tėvai arba turimas vienintelis iš tėvų laikinai negali rūpintis vaiku dėl abiejų tėvų ar vieno iš jų ligos, suėmimo, bausmės atlikimo ar kitų svarbių priežasčių;
- tėvai arba turimas vienintelis iš tėvų nesirūpina, nesidomi vaiku, jo neprižiūri, netinkamai auklėja, naudoja fizinį ar psichologinį smurtą ir dėl to kyla pavojus vaiko fiziniam, protiniam, dvasiniam, doroviniam vystymuisi ir saugumui (kol teismo tvarka vaikas bus atskirtas nuo tėvų).

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.254 straipsnis

25. Kada galima prašyti nustatyti vaiko nuolatinę globą arba rūpybą?

Vaikui nuolatinė globa (rūpyba) nustatoma, kai vaiko:

- abu tėvai arba turėtas vienintelis iš tėvų yra miręs;
- abu tėvai arba turėtas vienintelis iš tėvų teismo paskelbti mirusiais arba pripažinti nežinia kur esančiais;
- vaikas įstatymų nustatyta tvarka atskirtas nuo tėvų;
- tėvystės ar artimos giminystės ryšiai nuo vaiko radiomo dienos nenustatyti per tris mėnesius;
- tėvai arba turimas vienintelis iš tėvų nustatyta tvarka pripažinti neveiksniais.

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.257 straipsnis

26. Kaip parenkamas vaiko globėjas (rūpintojas)?

Vaiko globėjas (rūpintojas) parenkamas atsižvelgiant į jo asmenines savybes, sveikatos būklę, sugebėjimą būti globėju (rūpintoju), jo santykius su netekusiu tėvų globos vaiku bei vaiko interesus.

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.268 straipsnis

27. Kur kreiptis norint tapti globėju (rūpintoju)?

Asmuo, norintis tapti vaiko globėju (rūpintoju), rajono (miesto) valstybinei vaiko teisių apsaugos institucijai pateikia tokius dokumentus:

- prašymą, kuriame nurodoma pageidaujamų globoti ir auklėti vaikų skaičius, jų amžius, globos rūšis;
- Vyriausybės įgaliotos institucijos nustatytos formos sveikatos pažymėjimą;
- kartu gyvenančių vyresnių kaip šešiolikos metų asmenų rašytinį sutikimą.

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.268 straipsnis

28. Kas nustato vaiko laikinąją globą (rūpybą)?

Vaiko laikinoji globa (rūpyba) nustatoma nuo prašymo įregistravimo dienos rajono (miesto) savivaldybėje jos valdybos (mero) sprendimu (potvarkiu) pagal valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos teikimą.

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.262 straipsnis

29. Kada baigiasi vaiko laikinoji globa (rūpyba)?

Vaiko laikinoji globa (rūpyba) baigiasi, kai vaikas:

- grąžinamas tėvams;
- sulaukia pilnametystės arba emancipuojamas;
- nustatoma nuolatinė globa (rūpyba);
- įvaikinamas;
- susituokia.

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.255 straipsnis

30. Kas nustato vaiko nuolatinę globą (rūpybą)?

Vaiko nuolatinė globa (rūpyba) nustatoma teismo nutartimi pagal rajono (miesto) valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos arba prokuroro pareiškimą.

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.263 straipsnis

31. Kada baigiasi vaiko nuolatinė globa (rūpyba)?

Vaiko nuolatinė globa (rūpyba) baigiasi, kai vaikas:

- sulaukia pilnametystės arba emancipuojamas;
- grąžinamas tėvams;
- įvaikinamas;
- susituokia.

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.258 straipsnis

32. Kokios yra vaiko globėjo (rūpintojo) pareigos?

Vaiko globėjas (rūpintojas) privalo:

- užtikrinti vaiko fizinį ir psichinį saugumą;
- rūpintis vaiko sveikata ir mokymusi;
- auklėti vaiką;
- spręsdamas klausimus, susijusius su vaiko interesais, bendradarbiauti su suinteresuotomis valstybės ir vietos savivaldos institucijomis;
- netrukdyti vaikui bendrauti su tėvais, jei tai nekenkia vaiko interesams;
- palaikyti ryšius su vaiko tėvais, informuoti vaiko tėvus ar artimuosius giminaičius, jeigu jie to pageidauja, apie vaiko vystymąsi, sveikatą, mokymąsi ir kitais svarbiais klausimais;
- rūpintis vaiko laisvalaikiu, atsižvelgdamas į jo amžių, sveikatą, išsivystymą bei polinkius;
- rengti vaiką savarankiškam gyvenimui ir darbui šeimoje, pilietinėje visuomenėje ir valstybėje.

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.271 straipsnis

33. Kokios yra vaiko globėjo (rūpintojo) teisės?

Vaiko globėjas (rūpintojas) yra vaiko atstovas pagal įstatymą ir gina jo teises ir teisėtus interesus. Vaiko globėjas (rūpintojas) turi teisę teismo tvarka reikalauti grąžinti jam vaiką iš bet kurių asmenų, laikančių jį pas save neteisėtai.

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.272 straipsnis

TĖVŲ VALDŽIOS APRIBOJIMAS

34. Ką reiškia tėvų valdžios apribojimas?

Tėvų valdžios apribojimas – tai tam tikra sankcija tėvams už tai, kad jie nevykdo ar netinkamai vykdo savo pareigas vaikams.

35. Kada galima apriboti tėvų valdžią?

Kai tėvai (tėvas ar motina):

- vengia atlikti savo pareigas auklėti vaikus;
- piktnaudžiauja tėvų valdžia;
- žiauriai elgiasi su vaikais;
- daro žalingą įtaką vaikams savo amoraliu elgesiu;
- nesirūpina vaikais.

Teismas gali priimti sprendimą dėl laikino ar neterminuoto tėvų (tėvo ar motinos) valdžios apribojimo, kai yra bent vienas iš nurodytų pagrindų.

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.180 straipsnis

36. Kokios teisės išlieka tėvams apribojus tėvų valdžią?

Apribojus tėvų valdžią laikinai ar neterminuotai tėvams išlieka teisė matytis su vaiku, išskyrus atvejus, kai tai prieštarauja vaiko interesams. Apribojus tėvų valdžią neterminuotai, be atskiro tėvų sutikimo vaikas gali būti įvaikintas.

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.180 straipsnis

37. Kas gali kreiptis dėl tėvų valdžios apribojimo?

leškinį dėl laikino ar neterminuoto tėvų valdžios apribojimo gali pareikšti vienas iš tėvų, vaiko artimieji giminaičiai, valstybinė vaiko teisių apsaugos institucija, prokuroras ar vaiko globėjas (rūpintojas).

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.182 straipsnis

38. Ar galima panaikinti tėvų valdžios apribojimą?

leškinį dėl tėvų valdžios apribojimo panaikinimo gali pareikšti tėvai (tėvas ar motina), kuriems yra taikytas tėvų valdžios apribojimas. Tėvų valdžios apribojimą galima panaikinti tik tuomet, jei vaikas neįvaikintas.

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.182 straipsnis

39. Kada gali būti panaikintas tėvų valdžios apribojimas?

Tėvų valdžios laikinas ar neterminuotas apribojimas gali būti panaikinamas, jei įrodoma, kad tėvai (tėvas ar motina) pakeitė savo elgesį ir gali auklėti vaiką, ir jei tėvų valdžios apribojimo panaikinimas neprieštaruja vaiko interesams.

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.181 straipsnis

40. Ar galima neterminuotą tėvų valdžios apribojimą pakeisti laikinu?

Jei aplinkybės pasikeitė, tačiau nėra pakankamo pagrindo visiškai panaikinti neterminuotą tėvų valdžios apribojimą, jis gali būti pakeistas laikinu apribojimu.

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.181 straipsnis

FARMAKOTERAPIJA VAISTINIAIS OPIOIDINIAIS PREPARATAIS

41. Kas yra farmakoterapija vaistiniais opioidiniais preparatais?

Farmakoterapija vaistiniais opioidiniais preparatais – asmenų, sergančių priklausomybe nuo opioidų, tęstinis gydymas pakaitiniais opioidiniais vaistiniais preparatais – metadonu, buprenorfinu.

42. Kas teikia farmakoterapiją vaistiniais opioidiniais preparatais?

Farmakoterapijos vaistiniais opioidiniais preparatais paslaugas teikia asmens sveikatos priežiūros įstaigos – priklausomybės ligų centrai ir kai kurie savivaldybių psichikos sveikatos centrai.

43. Kas gali skirti farmakoterapiją vaistiniais opioidiniais preparatais?

Gydymas skiriamas gydytojų konsultacinės komisijos sprendimu. Tarp paciento ir gydymo įstaigos sudaroma sutartis, kurioje numatomos abiejų šalių teisės ir įsipareigojimai. Farmakoterapija vaistiniais opioidiniais preparatais taikoma tik pateikus asmens tapatybę patvirtinančius dokumentus.

44. Kaip vyksta farmakoterapija vaistiniais opioidiniais preparatais?

Pacientams, kuriems pradedama farmakoterapija vaistiniais opioidiniais preparatais, sudaromas individualus gydymo planas. Šiame plane numatoma:

- ištyrimas dėl tuberkuliozės, hepatitų B ir C, ŽIV bei kai kurių kitų ligų;
- medicininių komplikacijų ir gretutinių susirgimų gydymas;
- psichologinės ir socialinės reabilitacijos priemonės;
- psichiką veikiančių medžiagų nustatymas organizmo terpėse.

45. Kokia yra vaistinių preparatų vartojimo tvarka?

Vaistiniai preparatai vartojami medicinos personalo akivaizdoje. Gydančiojo gydytojo sprendimu, pacientui susirgus ir ambulatoriškai gydantis namie (pristačius šį gydymą patvirtinantį dokumentą iš pirminės sveikatos priežiūros įstaigos), opioidiniai vaistiniai preparatai gali būti išduoti paciento artimiesiems.

46. Ar tiesa, kad žmonės, kurie naudoja meta-doną ar buprenorfiną, yra apsvaigę ar jaučia euforiją?

Netiesa. Nuolat skiriant opioidinių vaistinių preparatų dozes, dėl atsiradusios tolerancijos opioidams normalizuojasi organizmo galvos smegenų, hormonų apykaitos ir vidaus organų veikla. Asmuo, kuriam skiriama tinkama paros vaistų dozė, yra darbingas ir jaučiasi kaip sveikas žmogus. Vartojant opioidinius vaistinius preparatus pasiekiamas „blokavimo“ poveikis, kada atsitiktinis heroino pavartojimas nesukels euforijos ir pinigai bus išleisti veltui. Tokiu būdu pacientui, esančiam gydyme, nebelieka prasmės švirkštis heroiną, nes jo poveikis nejaučiamas arba jaučiamas žymiai silpniau.

47. Ar tiesa, kad gydomi metadonu ar buprenorfinu pacientai gali vairuoti mašiną, dirbti su prietaisais?

Tinkamai nustačius paros vaistų dozę, judesių koordinacija ir dėmesys nesutrinka. Opioidų sukeltas apsvaigimas (mieguistumas, pablogėjusi koordinacija) ar abstinencijos reiškiniai gali pasitaikyti tik skiriant pradines vaistų dozes, tačiau vėliau šie požymiai išnyksta. Pacientai, gaunantys nuolatinės tinkamas vaistų dozes, gali sėkmingai sportuoti. Vairuoti ir valdyti mechanizmų negalima, jei paciento būklė nestabili ir jei po piktnaudžiavimo opioidais

nepraėjo 6 mėnesiai. Kada pacientas gali vairuoti ir valdyti mechanizmus, labai priklauso nuo paciento būklės, tai sprendžia gydytojas. Vairavimo pažymėjimai išduodami vadovaujantis galiojančiais teisės aktais, tam reikalinga ne mažiau nei 3 metų remisija.

48. Ar tiesa, kad tie, kurie pradeda farmakoterapiją vaistiniais opioidiniais preparatais, turi ją tęsti visą likusį gyvenimą?

Vaistiniai preparatai greitai normalizuoja sveikatos būklę. Tačiau žymiai sunkiau ir lėčiau keičiasi asmens nuostatos, įgūdžiai, elgesys, aplinkinių ratas. Per anksti nutraukus gydymą labai tikėtina, kad narkotikų vartojimas atsinaujins. Todėl rekomenduojama minimali gydymo trukmė – ne mažiau nei 12 mėn., kad būtų laiko pakeisti elgesį ir aplinką. Kuo labiau asmuo pažeistas narkotikų vartojimo (elgesio stereotipai, aplinka, socialinės problemos), tuo ilgiau reikia pacientą išlaikyti gydyme, kurio metu socialiniai darbuotojai ir psichologai padeda išmokti naujų įgūdžių ir integruotis į visuomenę. Todėl kai kuriems pacientams tenka gydytis net 5–10 metų ar ilgiau.

49. Kiek pacientui kainuoja gydymas metadonu?

Pacientui, turinčiam sveikatos draudimą, gydymas nieko nekainuoja, nes apmoka Valstybinė ligonių kasa. Tam, kad būtų apdraustas privalomuoju sveikatos draudimu, pacientas turi dirbti arba būti užsiregistravęs darbo biržoje kaip bedarbis ieškantis darbo.

50. Ar tiesa, kad pažeidę gydymo taisykles, pvz., pavartoję kitų narkotikų, pacientai turi būti šalinami iš gydymo?

Priklausomybė nuo opioidų – lėtinė liga. Todėl visiems pacientams, esantiems gydyme, dažniau ar rečiau pasitaiko atkryčiai, kurie pasireiškia nuotaikų kaita, suintensyvėjusiu potraukiu ir psichiką veikiančių medžiagų vartojimu. Kaip ir sergant kitomis lėtinėmis ligomis, įvykus atkryčiui, gydymas neturėtų būti nutraukiamas. Greičiau, specialistų ir paciento uždavinys yra išsiaiškinti priežastis, kurios paskatino atkrytį, pakeisti gydymo planą, kad ateityje pavyktų išvengti atkryčių.

51. Kaip gydantis opioidiniais vaistiniais preparatais sumažinti „prisirišimą“ prie gydymo įstaigos?

Daugelis pacientų nurodo gydymo metadonu labai svarbų trūkumą – dažną lankymąsi gydymo centre. Paprastai specialistai reikalauja pirmus kelis mėnesius

kasdien (ar beveik kasdien) lankytis gydymo įstaigoje. Tai reikalinga dėl to, kad specialistai atidžiai stebėtų paciento būklę (vaistų efektyvumą, nepageidaujamus reiškinius) ir įvertintų socialinės-psichologinės pagalbos poreikį. Tęsiant gydymą yra leidžiama stabiliems pacientams išduoti metadoną vartoti namuose. Todėl, jeigu paciento dalyvavimas gydyme sėkmingas, šis gali tartis su įstaigos medicinos specialistais atvykti vaistų išgerti du–tris kartus ar net vieną kartą per savaitę. Jei pacientas tvarkingai dalyvauja gydyme, šlapimo testų rezultatai dėl kitų medžiagų vartojimo pakartotinai neigiami, o ypač jei dar ir dirba ar mokosi, tikėtina, kad medikai, paskatindami teigiamus pokyčius, leis rečiau lankytis sveikatos priežiūros įstaigoje.

52. Kuo skiriasi metadonas nuo buprenorfino (Subutex®, Suboxone®)?

Metadono ir buprenorfino veikimas yra labai panašus. Kai kurie pacientai geriau jaučiasi vartodami buprenorfiną, kiti – vartodami metadoną. Buprenorfinas (Subutex®) ir buprenorfinas/naloksonas, (Suboxone®) yra po liežuviumi čiulpiamos tabletės. Naloksonas, esantis Suboxone® tabletėje, turėtų papildomai sulaikyti vartojančius narkotikus nuo šių tablečių švirkštimo, nes jis gali sukelti nemalonius abstinencijos simptomus.

Gydymas buprenorfinu ir buprenorfinu/naloksonu organizuojamas iš esmės taip pat, kaip ir gydymas metadonu, atsižvelgiant į paciento individualią būklę bei efektyvumą. Efektyvi paros dozė paprastai yra 8–16 mg buprenorfino per parą. Gydymas buprenorfinu Lietuvoje nėra apmokamas iš ligonių kasų, todėl pacientai privalo už vaistą mokėti patys (8–16 mg paros dozė gali kainuoti apie 7–14 eurų), todėl kai kuriems pacientams gali būti per brangus. Pacientus, kurie gydosi buprenorfinu, šiems pageidaujant, gydytojai lengvai gali pervesti į gydymą metadonu, tačiau atvirkštinis pervedimas yra sudėtingesnis.

53. Ar galiu gydymą metadonu tęsti policijos areštinėje ir kalėjime?

Jei Jūs patekote į policijos areštinę už administracinius teisės pažeidimus – taip. Praneškite laiku areštinės darbuotojams, kad gydotės, ir/ar sveikatos priežiūros įstaigos darbuotojams, kad Jūs patekote į policijos areštinę, ir Jums gydymas turi būti tęsiamas gavus dokumentą iš gydymo įstaigos. Lietuvoje kol kas neleidžiama tęsti gydymo metadonu tardymo izoliatoriuose ir kalėjimuose, todėl Jums bus nutrauktas metadono skyrimas ir Jums bus skirti kiti vaistai slopinti abstinencijos simptomus.

54. Ar metadonas sukelia priklausomybę?

Metadonas skiriamas tik jau priklausomiems nuo opioidų (pvz., heroino, morfino) asmenims. Metadonas taip pat priklauso opioidų grupei. Todėl metadono vartojimas, naujos priklausomybės nesukels, tačiau išliks priklausomybė nuo opioidų. Kol bus geriamas metadonas, tikėtina, kad asmuo tik minimaliai jaus arba iš viso nejaus priklausomybės simptomų (pvz., nevaldomo potraukio, abstinencijos reiškinių), nepatirs narkotikų švirkštimosi komplikacijų. Kai pajus pasitikėjimą savo jėgomis ir pradės naują gyvenimą be heroino, galės galvoti apie laipsnišką metadono vartojimo nutraukimą, kitus gydymo būdus.

55. Pradėjus gydymą vaistiniaisiais opioidiniais preparatais, atsiranda daug laisvo laiko (nereikia skirti daug laiko pinigų gavimui ir heroino dozės įsigijimui). Ką veikti?

Pradėjus gerti metadoną sveikatos priežiūros įstaigoje, iš tikrųjų atsiranda labai daug laisvo laiko (nuvykimas ten trunka vieną–dvi valandas). Rekomenduojama daugiau dėmesio ir laiko skirti savo sveikatai. Reikėtų nuvykti pas šeimos gydytoją planiniam sveikatos ištyrimui: gydytojo apžiūra ir tyrimai gali patikslinti, ar yra rimtų susirgimų, kuriems reikia skirti dėmesio. Asmuo turėtų išsitirti dėl ŽIV (žmogaus imunodeficito viruso) ar virusinio hepatito C.

Jei yra užsikrėtęs viena iš šių per švirkštimo priemones perduodamų infekcijų, bus reikalingi išsamesni tyrimai, kuriuos skiria infekcinių ligų gydytojas. Reikia pasirūpinti, kad asmens dokumentai būtų tvarkingi. Jei asmuo nedirba, jis turėtų reguliariai lankytis darbo biržoje, pradėti ieškoti darbo, pasitikslinti, ar/kiek turi skolų antstoliams. Dėl visų klausimų reikėtų nebijoti klausti ir pasitarti su gydymo įstaigos socialiniais darbuotojais, iš kurių galima gauti vertingos informacijos ir pagalbos.

TEISINĖ PAGALBA

56. Kas yra pirminė teisinė pagalba?

Pirminė teisinė pagalba – tai teisinė informacija, teisinės konsultacijos ir teisinio pobūdžio dokumentų, skirtų valstybės ir savivaldybių institucijoms, rengimas.

57. Kam teikiama valstybės garantuojama (apmokama) pirminė teisinė pagalba?

Pirminę teisinę pagalbą nemokamai turi teisę gauti visi Lietuvos piliečiai, kitų Europos Sąjungos (ES) valstybių narių piliečiai, taip pat kiti Lietuvoje bei kitose ES valstybėse narėse teisėtai gyvenantys fiziniai asmenys ir kiti Lietuvos tarptautinėse sutartyse nurodyti asmenys.

Norint gauti pirminę teisinę pagalbą, neprivaloma deklaruoti savo pajamų ir turto. Tereikia kreiptis į savivaldybės vykdomąją instituciją pagal savo deklaruotą gyvenamąją vietą.

58. Kada gali būti atsisakyta asmeniui suteikti pirminę teisinę pagalbą?

Specialistas gali atsisakyti suteikti teisinę pagalbą, jei:

- Jūsų reikalavimai bus akivaizdžiai nepagrįsti;
- tuo pačiu klausimu Jums jau buvo suteikta išsami konsultacija;

- akivaizdu, kad advokato konsultaciją galite gauti nesinaudodami šio įstatymo nustatyta valstybės garantuojama teisine pagalba;
- kreipiatės ne dėl savo teisių ir teisėtų interesų, išskyrus atstovavimo pagal įstatymą atvejus.

59. Kur kreiptis dėl pirminės teisinės pagalbos?

Vilniaus mieste pirminė teisinė pagalba teikiama:

- Vilniaus miesto savivaldybėje, Konstitucijos pr. 3, LT-09601 Vilnius, 240 kab.
- Vilniaus rajono savivaldybėje, Rinktinės g. 50, LT-09318 Vilnius, 313 kab.
- Vilniaus universiteto Teisės klinikoje, Vilniaus g. 25, LT-01119 Vilnius. Tel./faks. (8~5) 2312800, (8~5) 2312801 (būtina išankstinė registracija nurodytais telefonais)
- Šv. Kryžiaus namuose, Daukanto g. 1, Vilnius (įėjimas iš L. Stuokos – Gucevičiaus g. 4) Išankstinė registracija tel. (8~5) 2691014 darbo dienomis 10.00 - 20.00 val. Konsultacijos teikiamos antra-dieniais, trečiadieniais, ketvirtadieniais 15-17 val.
- Koalicija „Galiu gyventi“ teikia pirmines teises konsultacijas Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos miestuose. Tikslesnė informacija pateikiama internetiniame tinklalapyje www.galiugyventi.lt arba telefonu (8~5) 266 1203.

Informacija apie pirminės teisinės konsultacijos teikiamas vietas kituose Lietuvos miestuose pateikiama internetiniame tinklalapyje <http://www.teisinepagalba.lt/tm/vsaradas/>.

60. Kasyra antrinė teisinė pagalba?

Antrinė teisinė pagalba – tai dokumentų rengimas, gynyba ir atstovavimas bylose, įskaitant vykdymo procesą, atstovavimas išankstinio ginčo sprendimo ne teisme atveju, jeigu tokią tvarką nustato įstatymai ar teismo sprendimas. Be to, ši teisinė pagalba apima bylinėjimosi išlaidų bylose, išnagrinėtose civilinio proceso tvarka, su bylos nagrinėjimu administracinio proceso tvarka susijusių išlaidų ir su baudžiamojoje byloje pareikšto civilinio ieškinio nagrinėjimu susijusių išlaidų atlyginimą.

61. Kam teikiama antrinė valstybės garantuojama nemokama teisinė pagalba?

Antrinę teisinę pagalbą asmenys gauna tik tuomet, jei jų turtas ir metinės pajamos neviršija Vyriausybės nustatytų turto ir pajamų lygių teisei pagalbai gauti. Kai kuriems asmenims antrinė teisinė pagalba teikiama neatsižvelgiant į jų turtą ir pajamas – nukentėjusiems dėl nusikaltimų atsiradusios žalos atlyginimo ir asmenims, turintiems teisę į socialinę pašalpą arba jei jie yra valstybės išlaikomi stacionariose globos įstaigose, ir kai kuriems kitiems.

Yra du teisinės pagalbos finansavimo lygiai. Jei Jūsų pajamos ir turtas neviršys pirmojo finansavimo lygio, gausite nemokamą advokatą, jei neviršys antrojo – 50 procentų išlaidų kompensuos valstybė.

62. Kur kreiptis dėl antrinės nemokamos teisinės pagalbos?

- **Vilniaus** valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnyba, Odminių g. 3, LT-01122 Vilnius, tel. (8~5) 264 7480.
- **Kauno** valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnyba, Kęstučio g. 21, LT-44320 Kaunas, tel. (8~37) 408 601, 428 404.
- **Klaipėdos** valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnyba, Herkaus Manto g. 37, LT-92236 Klaipėda, tel. (8~46) 256 176.
- **Panevėžio** valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnyba, Klaipėdos g. 72, LT-35193 Panevėžys, tel. (8~45) 570152.
- **Šiaulių** valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnyba, Vasario 16-osios g. 49, LT-76296 Šiauliai, tel. (8~41) 520 040.

Medžiaga parengta įgyvendinant Europos Ekonominės Erdvės finansinio mechanizmo NVO programos Lietuvoje finansuojamą projektą „Paslaugų užtikrinimas ŽIV/AIDS paveiktiems žmonėms (apimant švirkščiamųjų narkotikų vartotojus) bei jų teisių gynimas“.

Norvegijos Karalystė, Islandijos Respublika ir Lichtenšteino Kunigaikštystė, siekdamos prisidėti prie ekonominių ir socialinių skirtumų mažinimo Europos Ekonominėje Erdvėje (EEE), sukūrė EEE ir Norvegijos finansinius mechanizmus. EEE finansinio mechanizmo parama yra skirta 15-ai šalių (12 naujųjų Europos Sąjungos šalių, taip pat Graikijai, Ispanijai ir Portugalijai), o Norvegijos finansinio mechanizmo parama yra skirta 12 naujųjų Europos Sąjungos šalių.

RŪŠIUOKIME, BET NE ŽMONES

Išleido nevyriausybinių organizacijų ir ekspertų koalicija „Galiu gyventi“ už Europos Ekonominės Erdvės finansinio mechanizmo NVO programos lėšas

www.galiugyventi.lt